

Toelichting vanuit de Bijbel

2 Samuël 6, 11 en 12

2 Samuël 6

David treedt aan als koning en het Davidische koningschap kenmerkt zich vooral door één ding: de verbinding in broederschap. Hoe zou je het historisch kunnen voorstellen? Dat blijft een waagstuk, maar wie weet was de werkelijkheid als volgt: David was een geduchte opvolger van de troon. Saul vreesde dat hij zou worden gewipt en deed er dus alles aan om zijn concurrent uit te schakelen. Maar hij joeg zijn vijand de woestijn in, waardoor deze een enorme terreinkennis kreeg. Bovendien kwam een legertje andere lieden die problemen met Saul hadden, David opzoeken en om hulp te vragen. Zo schiep Saul zijn eigen vijand. Maar als Saul sterft, wordt David niet automatisch koning. Wel in het zuiden, waar de bloedbanden spreken, maar niet in het noorden, waar Saul populair is. Dat gebeurt pas na zeven jaar, als David zijn troon heeft geconsolideerd. Dan wordt hij koning over heel Israël en verbindt hij de broeders. Later zal Rechabeam, zijn kleinzoon, deze unie weer scheuren.

David is koning in Hebron. Dat ligt in het zuiden. Maar hoe paait hij het noorden? Simpel: door een stad in te nemen die tussen noord en zuid in ligt, niet Israëlitisch maar Kanaänitisch is en die tot 'onbesmette' hoofdstad van de nieuwe unie uit te roepen: Jeruzalem. Dat gebeurt in 2 Samuël 5. Deze nieuwe residentie is dus met recht 'de Davidsstad'. Niet groot overigens: zes voetbalvelden, de *acropolis*, de hoog gelegen dorsvloer waar het altaar moet worden gezocht, niet meegerekend.

Nu er een nieuwe residentie is, moet er uiteraard ook een gemeenschappelijk heiligdom komen. Daarvoor wordt de dorsvloer gebruikt, en de ark van het verbond, de mobiele troon van God, moet daarheen worden overgebracht. Die staat al enige tijd bij ene Abinadab gestald en wordt met veel feestelijk vertoon opgehaald. Alle toeters en bellen worden eraan gehangen: *'de ark waarover de naam is uitgeroepen: de naam van de Heer van de legerscharen, die op de cherubs troont.'* Het is David die met de eer gaat strijken. Het is zijn feestje en daarom komen dertigduizend jongemannen opdraven om een parade te houden. De ark wordt tegen alle regels in op een *wagen* gezet, terwijl er nadrukkelijk draagringen aan zijn bevestigd om door priesters door middel van draagstokken te worden gedragen. De Heer mag figureren in de optocht van David, maar dan gaat het mis. Er loopt zoets als 'een wiel van de gouden koets' als de ark aan het glijden gaat bij de dorsvloer Nakon. Bij een dorsvloer: een heilige plek dus. Alsof de Heer wil zeggen dat het nu wel genoeg geweest is. De hele stoet staat stil en rouwt om de dood van Uzza, die erbij neer is gevallen. De ark wordt opgeborgen als onaanraakbaar bij een Gatiel: een Filistijn dus! Die mag zijn handen branden aan de ark, maar de humor van de Almachtige wil dat die juist wordt gezegend.

Die zegen brengt David ertoe de ark opnieuw op te halen, alleen nu met de eer die aan God past. Nu gaat niet de ark met David mee, maar David met de ark. In een linnen lijfrok, de nederigste uitdossing van de priester. Denk aan de voetwassing in Johannes 13. Waar het hier om gaat is dat de koning *sjofel*, armoedig, wordt genoemd tegenover zijn God: hij is koning *pro deo*, *namens God*.

Dat is ook de functie van het uitdelen van luxe voedingswaren: het is de vrijgevigheid van God zelf die zichtbaar wordt gemaakt. Koning *pro deo* is iets dat er bij Mikal, Sauls dochter en Davids vrouw niet ingaat. Bij haar drukt de koning God weg. Ze vindt dat deze koning in zijn hemd staat en zij erbij. Daarom veracht ze David. Dat koningschap, dat Mikal voorstaat loopt dood: ze blijft kinderloos.

2 Samuël 11

Dat David de ideale koning zou zijn, heeft hij vooral te danken aan de Messiaanse trekken die hij vooral in en na de ballingschap heeft ontvangen. Historisch gezien is hij een keiharde leider geweest, bijbels-historisch gezien was hij de man van God, maar wel met (al te) menselijke trekken. Een van de kenmerken dat zijn koningschap *niet pro deo* is, is hoe hij het bezit en de relaties van anderen respecteert. Met andere woorden: of ook zichzelf zich aan de tien geboden houdt en zich niet boven de wet plaatst. Voor die test zakt David ruimschoots. Daarom kan er gezegd worden dat er geen enkele ideale koning in Israël is. De test is de 'zaak Batseba', Tot zover is David opklimmend in glorie, daarna begint de afgang: de dood en de ruzie in zijn gezin.

Van belang voor 2 Samuel 11 is het feit dat het een tijd van heilige oorlog is. In die heilige oorlog mogen de strijders niet bij een vrouw slapen. Daarom is de aanvangskreet van de oorlog ook: 'Blijf heilig tot de morgen!' De ark van het verbond is in de strijd en David acht zichzelf niet betrokken genoeg om er zelf aanwezig te zijn. In het eerste vers ligt de kwestie al op tafel: David is het probleem. God moet wèl op patrouille, maar David bedankt voor de eer. Bovendien mag hij kennelijk wèl bij een vrouw slapen.

Batseba zit niet in het gemeentelijk badhuis, maar in de *mikwe*, het rituele bad waarin je jezelf godsdienstig reinigt. Wat een huwbare vrouw betreft: dat is een week na het beëindigen van de menstruatie. Op een vruchtbaar moment dus. En dat blijkt als ze met David heeft geslapen: ze is meteen zwanger. Wat allemaal mis gaat, is nogal ingewikkeld. Allereerst is Batseba getrouwd en dan is slapen met een ander dan je eigen man overspel. Niet alleen van haarzelf, maar ook van David. Maar volgens de wet is ook een vrouw strafbaar *in de stad*, omdat ze om hulp had kunnen roepen (zie Deuteronomium 22:23 en verder).

Verder is het heilige oorlog: David heeft zich überhaupt te onthouden van seksuele activiteiten. Als hem de zwangerschap wordt gemeld, moet hij actie ondernemen. Hij haalt Batseba's man terug en stuurt die 's avonds naar huis. Maar deze Uria, een Hethiet doet wat de koning nalaat: hij respecteert de Israëlitische wet wèl. De bedoeling is duidelijk (en smerig): als Uria naar huis was gegaan, had David de zwangerschap van Batseba kunnen gebruiken om Uria op te knopen wegens overtreding van de wet van de heilige oorlog. Zelfs als hij stonddronken gevoerd wordt, weigert Uria naar huis te gaan en daarmee tekent hij een ander oordeel dan een executie, doch ook een doodvonnis.

2 Samuël 12

De koning denkt de zaak op deze manier slim te hebben opgelost. Nu Uria dood is, kan hij Batseba trouwen omdat ze geen man meer heeft. Zo denken de koningen te kunnen doen: zij zijn de baas over leven en dood, over een anders land en een anders vrouw. De hofprofeet Natan denkt er minder makkelijk over. Hij is kennelijk op de hoogte en komt de koning een gelijkenis vertellen, die er als een heus gebeurd verhaal uitziet. Het gaat over een rijke en een arme man. De arme man heeft een oilam, een vrouwtjesdier dus. Dat is op zich veel kostbaarder dan een bokje dat bijna standaard geslacht wordt voordat het geslachtsrijp is. Anders is het vlees niet meer te eten. Bokjes zijn dan ook offerdieren bij uitstek, ooiën niet.

Toch besluit de rijke man het oilam van zijn buurman af te pakken om het te laten slachten, terwijl een bokje van zijn kudde werkelijk *peanuts* is. Het oilam is voor de arme man zelfs tot een dochter is. In het Hebreeuws is dat 'bat'. 'Bat...seba', hoeft David alleen maar aan te vullen. Maar dat doet hij niet. Al die aanwijzingen van Natan verhinderen echter niet dat David er met open ogen inloopt en de rijke meteen de doodstraf geeft (voor zo'n 'licht' vergrijp!). Alleen, wat de lezer allang weet: hij is die man zelf.

De gevolgen zijn gerelateerd aan het misdrijf: David wordt gestraft in zijn kinderen. 'De vaderen hebben onrijpe druiven

gegeten, de tanden van de kinderen zijn stroef geworden' zullen ze later in een spreekwoord zeggen. Er is daarna nooit meer vrede geweest in het gezin van David. Moorden doet moorden. Het koningschap *pro deo* heeft het voorgoed afgelegd tegen het koningschap van de wereld.

David zingt in Psalm 51 nog een boetelied. Die psalm van persoonlijke boete heeft later het bekende opschrift gekregen dat *'Toen de profeet Natan bij hem gekomen was, nadat hij tot Batseba was gekomen.'* Daarmee is die psalm gehistoriseerd, maar inhoudelijk verandert er niets: in de psalm zegt David 'Het heeft met mij nooit gedeugd' en dat wil de tekst ook vertellen. De koning heeft in Israël nooit gedeugd, ook niet als hij met een harp rondloopt en met een slinger Goliat verslaat.

(Naar tekst van Piet van Midden)